

AHISKA TÜRKLERİNİN TARİHİ VE KÖKENİ

Gülbahar ERTAN*

Ahıska bölgesi,1578 tarihli Osmanlı İmparatorluğu ile Safevi kuvvetleri arasında yapılan Çıldır Savaşı ile Osmanlı sınırlarına dâhil edilmiştir.Merkezi Ahıska bölgesi alınarak Çıldır Eyaleti kurulmuştur.Bu bölge 250 yıl(1578-1828) boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresinde kalmıştır.1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında bölge Ruslar tarafından işgal edilmiştir.1829 tarihli Edirne Antlaşması ile Çıldır Eyaleti'nin 10 sancağı Rusya'ya verilmiştir.Ruslar,Ahıska'yı ele geçirdikten sonra orada yaşayan Türklere işkence ve zulüm uygulamıştır.On binlerce Ahıskalı,Anadolu içlerine göç etmek durumunda kalmıştır.Boşalan yerlere Ermeniler,Gürcüler ve Yahudiler yerleştirilmiştir.Bu antlaşma sayesinde Ahıska Türkleri ikiye bölünmüştür.Kuzeyde yaşayanlar asimile olmuşlardır. Güneyde yaşayanlar ise din,dil ve ırklarına bağlı kalmışlardır.Ahalinin büyük bir çoğunluğu Sünni mezhebine bağlıdır.Dil açısından ana dil Türkçe,şive Ardahan ve Artvin illerindeki ağızın bir kısmına ve Azerbaycan Türkçesine çok benzemektedir.Günümüzde Ahıska bölgesi,Gürcistan topraklarında yer almaktadır. Bu bölgede yaşayan Türklere de "Ahıska Türkleri" denmektedir.Gürcüler,bu bölgeyi coğrafi bir kavram olan "Mesketya", üzerinde yaşayan Türkleri ise "Mesket Türkleri" olarak adlandırmaktadırlar.

Ahıska Türkleri sorunu,15-18 Kasım 1944 tarihinde Gürcistan'ın Türkiye sınırına bitişik olan Ahıska ilçesinde yaşayan Türk-Müslüman nüfusun Orta Asya'ya sürülmesi olayıdır.15Kasım 1944 günü gece saat 12:00 de sınır takviyesi amaçlı yerleştirilen Rus askerleri,silahlarıyla Türk evlerine saldırmıştır.İki saat gibi kısa bir süre içinde tren vagonlarına doldurularak Orta Asya(Kazakistan-Kırgızistan-Özbekistan)'ya sürmüşlerdir. Bazı Ahıskalı aileler ise,her türlü riski göze alarak şehit verme pahasına Türkiye'ye geçmeyi başarmıştır.Ahıskalı Türkler sürgün edilirken,onlara bu bölgenin Almanlar tarafından işgal edileceği ve bu sebepten dolayı onları korumak amacıyla sürgün edildikleri söylenmiştir.Stalin,Sovyet askeri operasyonlarına zemin hazırlamak amacıyla bu stratejik bölgenin Türklere temizlenmesi gerektiği düşüncesine sahip olmuştur.Amacı,TürkleriKaradeniz'den temizlemektir.Stalin'in ölümünden sonra,onun zamanında sürülen topluluklar vatanlarına dönmeye başlamıştır.Ancak Ahıska ve Kırım Türklerine izin verilmemiştir.

Ahıska Türklerine 1944 yılından 1956 yılına kadar bir ilçeden başka bir ilçeye gitmek ve yüksek tahsil yapmak yasaklanmıştır.O seneye kadar kimse askere de alınmamıştır.1956 yılında Krusçev'in 20.Kurultay'daki konuşmasından sonra sürgünde bulunan Balkar,İnguş,Kalmuk ve Karaçay halklarına kendi ülkelerine dönme imkânı verilmiştir.1958 yılında bir grup Ahıskalı Azerbaycan'a, diğer bir grup ise Kabardey-Balkar'a yerleşti. Gorbacov'un iktidara gelmesiyle başlatılan Perestroyka ve Glastnost politikaları Ahıska Türklerine vatanlarına dönüş için daha rahat mücadele etme olanağı tanımıştır. Ancak bu sırada meydana gelen Fergana olayları ile Ahıskalı Türkler ikinci kez yurt armaya başlamışlardır.Özbekistan'a göç eden Ahıska Türklerinin tamamı1989 yılında meydana gelen Fergana olayları yüzünden başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.23 Mayıs 1989 günü Fergana'nınKuvayev kasabasında meyve satan bir Özbek kadın ile Ahıska Türkü olan bir

*Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Üçüncü Sınıf Öğrencisi

genç arasında tartışma çıkmıştır. Butartışma, kavgaya dönüşmüş ve 3-4 Haziran'a kadar Fergana, Margilan, Taşlak ve Kuvasaygibi şehirlerinde ayaklanma halini almıştır. Fergana olayları olarak adlandırılan bu ayaklanmalar ancak 15 Haziran'da yatıştırılabılmıştır. Yüzlerce ölü ve yaralıdan sonra Ahıska Türkleri, Sovyet Güvenlik Kuvvetleri tarafından kurulan kamplara yerleştirilmiş, büyük bir kısmı da Kazakistan, Türkmenistan ve Azerbaycan'a kaçmıştır. 13 bin Ahıska Türkü 45 senedir oturdukları Özbekistan'dan da göç etmek zorunda kalmıştır. Yani, 45 sene önceki dehşeti yeniden yaşamışlardır.

Ahıska Türkleri deyim yerindeyse oradan oraya sürüklenmişlerdir. 1989 yılında Azerbaycan, Ahıska Türklerinin bir kısmını kabul etmiştir. Fakat 1944 yılında Azeri nüfusla ilgili sorun çıktığından dolayı devam etmekte olan kabul etme işlemleri son bulmuştur. Türkiye de az sayıda Ahıska Türkünü kabul edip Doğu Anadolu bölgesine yerleştirmiştir. 1999 yılında Gürcistan, Avrupa Konseyi'ne girerken 12 yıl içerisinde Ahıska Türklerinin vatanlarına geri dönüşü ile ilgili sürecin tamamlanmasına yönelik bir taahhütte bulundu, yani 2011 yılında dönüş son bulacaktı. Ancak bu gerçekleşmediği gibi Gürcistan, geri dönüş için Türkler tarafından kabul edilmesi mümkün olmayan iki şart ileri sürmüştür. Birincisi, gelecekler sadece Ahıska bölgesine değil, tüm Gürcistan'a yerleştirilecek. İkincisi, Ahıska Türklerinin geri dönmeleri halinde onlara verilecek kimlikte "Türk-Müslüman" yerine "Gürcü-Hristiyan" yazılacağıdır. Diğer yandan 2007 yılında Gürcistan Parlamentosu, Ahıska Türklerinin sürgünden önceki mal varlıklarının iadesini bazı ekonomik sebepler öne sürerek engellemiştir. Günümüzde 5 kasabası ve bu kasabalara bağlı yaklaşık 200 köyü bulunan Mesketya bölgesinde şuan daha çok Gürcüler ve Ermeniler yaşamaktadırlar. Yüze yakın köy ise sürgünden bu yana halen boştur.